

množství informací, které musí čtenář zpracovat, nebo míra osvojení znalostí, které musí čtenář při zodpovídání otázky využívat. Některé konkrétní faktory, které ovlivňují obtížnost otázek při práci s jedním či více texty, byly uvedeny v tabulce 3.

5.3 Vymezení úrovní čtenářské gramotnosti

Ve snaze o postižení rostoucí obtížnosti čtenářských otázek i prokázaných čtenářských dovedností byla v šetření PISA 2000 celková škála i každá dílčí škála čtenářské gramotnosti rozdělena na šest pásem (úrovně 1–5 a nejnižší pásmo pod úrovní 1). Tyto tzv. gramotnostní úrovně³ byly použity pro prezentaci výsledků i v dalších letech, aby bylo možné sledovat změny v rozložení čtenářských dovedností žáků v průběhu času. Nové testové otázky vyvinuté pro šetření PISA 2009 však nejen přispěly k lepšímu popisu existujících úrovní, ale poskytly též jemnější rozlišení na obou koncích škály. Na horní konec škály byla proto přidána úroveň 6 a na dolní konec byla doplněna úroveň 1b (OECD, 2012). Za základní úroveň čtenářské gramotnosti je považována úroveň 2. Žáci, kteří této úrovni nedosáhnou, nemají dostatečně rozvinuté dovednosti nutné k plnohodnotnému zapojení do života.

Vzhledem k tomu, že na téže škále se vyjadřují jak čtenářské dovednosti žáků, tak obtížnost testových otázek, lze každou gramotnostní úroveň charakterizovat tím, jak složité čtenářské úkoly jsou žáci schopni vykonávat. Žáci jsou s větší pravděpodobností schopni úspěšně zodpovědět otázky, které leží na stejné (nebo nižší) úrovni jako oni sami, než otázky z vyšších úrovní. Tabulka 4 uvádí pro ilustraci popis gramotnostních úrovní použitý v šetření PISA 2012 (upraveno podle OECD, 2013b).

Protože škála čtenářské gramotnosti není shora nijak omezena, je stanovení horní hranice nejvyšší gramotnostní úrovně mimořádně zdatných žáků zatíženo určitou mírou nejistoty. Lze však předpokládat, že tito žáci dovedou správně zodpovědět otázky, jejichž obtížnost odpovídá nejvyšší, šesté úrovni. Větší problémy nastávají na dolním konci škály. Ačkoli je možné změřit čtenářskou gramotnost žáků, kteří spadají pod úroveň 1b, nebylo dosud možné popsat jejich dovednosti. Více informací o dovednostech žáků pod úrovní 1b může poskytnout nový ukazatel snadného a efektivního čtení. Současně se při vývoji nových úloh pro šetření PISA 2018 dbalo také na zařazení otázek, jejichž cílem bude měřit čtenářské dovednosti na úrovni 1b nebo pod ní.

³ Dříve byl používán termín „úrovně způsobilosti“.